
Maja LADIĆ, Katerina KOČKOVSKA ŠETINC,
Katarina VUČKO, Neža KOGOVŠEK ŠALAMON*

V SENCI NAPREDNE ZAKONSKE UREDITVE: KAZNIVA DEJANJA IZ SOVRAŠTVA ZARADI SPOLNE USMERJENOSTI IN SPOLNE IDENTITETE – PERSPEKTIVA ŽRTVE**1

Povzetek. Članek obravnava neskladje med naprednimi predpisi, sprejetimi s ciljem odprave diskriminacije in izključevanja posameznikov LGB-TIQ+, in družbo z globoko ukoreninjenimi homofobnimi in transfobnimi sentimentami in predsodki. Kljub sprejetju vključujočih predpisov na podlagi odločb slovenskega ustavnega sodišča je pojavljanje homofobnih in transfobnih napadov vsaj enako pogosto kot v preteklosti, če ne intenzivnejše. V članku orišemo najpomembnejše zakonodajne spremembe na obravnavanem področju, kar dopolnimo s pregledom literature ter z izvirnimi rezultati kvalitativne terenske socio-pravne raziskave, izvedene na podlagi 22 intervjujev – 10 z žrtvami napadov in 12 s strokovnjaki. Rezultati kažejo izzive na področju prijavljanja incidentov, neučinkovitost kazenskega pregona in pomanjkljivo podporo žrtvam.

Ključni pojmi: Slovenija, kazniva dejanja iz sovraštva, spodbujanje sovraštva, nasilja ali nestrpnost, diskriminacija, policija, homofobija, transfobija.

* Dr. Maja Ladić, asistentka z doktoratom in raziskovalka, Mirovni inštitut, Ljubljana, Slovenija; Katerina Kočkovska Šetinc, mag. prava, asistentka, Mirovni inštitut, Ljubljana, Slovenija; Katarina Vučko, univ. dipl. iur., asistentka, Mirovni inštitut, Ljubljana, Slovenija; Dr. Neža Kogovšek Šalamon, ustavna sodnica, docentka in višja znanstvena sodelavka, Mirovni inštitut, Univerza na Primorskem in Ustavno sodišče Republike Slovenije, Ljubljana, Slovenija, e-naslov: neza.kogovsek@mirovni-institut.si, neza.kogovsek-salamon@us-rs.si.

** Izvirni znanstveni članek.
DOI: 10.51936/tip.62.2.257

¹ Pripravo članka je podprla Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije – ARIS (P5-0413, J5-3102).

UVOD

Članek se ukvarja z neskladjem med predpisi, sprejetimi s ciljem odprave diskriminacije in izključevanja pripadnikov skupnosti LGBTIQ+ (Rios idr. 2023; Jones 2024),² in družbo z globoko ukoreninjenimi homofobnimi in transfobnimi sentimentimi in predsodki. Slovenija je nenavaden primer države, ki je izkusila tektonske premike v svoji pravni ureditvi, spodbujene z naprednimi odločbami ustavnega sodišča, hkrati pa se zdi, da je pojavljanje homofobnih in transfobnih napadov dandanes vsaj enako pogosto kot v preteklosti (Kuhar 2006; Perger 2018; Kuhar in Švab 2024) ali celo intenzivnejše. Mediji o napadih poročajo predvsem v času dogodkov, povezanih s parado ponosa v mesecu juniju (Društvo Parada ponosa 2023; Gračanin 2024), medijska poročila pa zbujajo vprašanja, ali se javnost seznani z vsemi takšnimi dogodki, ali žrtve dogodka prijavljajo pristojnim organom, kakšen je odnos organov preiskovanja in pregona kaznivih dejanj do tovrstnih kazenskih ovadb, kako so žrtve v pravnih postopkih obravnavane in kakšni so končni rezultati teh postopkov. Na vsa navedena vprašanja verjetno ni mogoče celovito odgovoriti, prek uporabe različnih metod raziskovanja pa lahko pridobimo uvid v nekatere vidike navedenih vprašanj.

V članku, v katerem prepletamo sociološko in pravno disciplino, zato najprej spomnimo na najpomembnejše zakonodajne spremembe na obravnavanem področju, kar dopolnimo s pregledom literature ter z izvirnimi rezultati terenske raziskave, ki je bila izvedena z intervjuji (z žrtvami in s strokovnjaki,³ ki se z žrtvami srečujejo pri svojem delu) in s pomočjo fokusne skupine s predstavniki nevladnih organizacij, ki nudijo podporo osebam LGBTIQ+.⁴ Namen članka ni celostno obravnavati diskriminacije oseb LGBTIQ+ na vseh področjih družbenega življenja, temveč je osredotočen na razkorak med progresivno zakonodajo in pojavnostjo kaznivih dejanj iz sovraštva (angl. *hate crime*), na razloge za neprijavljanje in odzivanje institucij na prijave. V tem pogledu članek dopolnjuje vrzel v novejši znanstveni literaturi, ki se s tem specifičnim vidikom redko kvalitativno ukvarja.⁵

² Kratica pomeni lezbijke, geje, biseksualne, transspolne, interpolne in queer osebe, znak + pa prestavlja odprtost za druge spolne identitete, ki jih kratica izrecno ne zajema. Kratica je mednarodno uveljavljena v strokovni in znanstveni literaturi (glej npr. Rios idr., 2023; Jones, 2024).

³ V članku zaradi lažje berljivosti uporabljamo moško slovnično obliko za vse spole.

⁴ Raziskava je bila izvedena v okviru projekta »ENACT – Enhancing the capacity of civil society organisations to support victims of anti-LGBTQI hate crimes«, ki ga je delno finančno podprla Evropska komisija na podlagi javnega razpisa CERV-2023-CHAR-LITI v okviru programa Državlani, enakost, pravice in vrednote.

⁵ Ta članek je bil pripravljen v okviru raziskovalnega projekta »Enakost in človekove pravice v dobi globalnega vladovanja« (P5-0413), ki ga vodi dr. Mojca Pajnik, in raziskovalnega projekta »Sovražni govor v sodobnih konceptualizacijah nacionalizma, rasizma, spola in migracij« (J5-3102), ki ga vodi dr. Veronika Bajt. Program in projekt finančno podpira ARIS – Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije.

NACIONALNA PRAVNA UREDITEV PRAVICE DO ENAKEGA OBRAVNAVANJA IN PREPOVEDI DISKRIMINACIJE TER SOVRAŽNEGA GOVORA

V Sloveniji ni posebne pravne ureditve, ki bi se nanašala posebej na pravico do enakega obravnavanja skupnosti LGBTIQ+ ter na prepoved diskriminacije in kazniva dejanja iz sovraštva na podlagi spolne usmerjenosti, spolne identitete in spolnih znakov. To področje je zajeto v splošnih pravilih protidiskriminacijskega in kazenskega prava, ki inkriminira kazniva dejanja, storjena z diskriminacijskim motivom v povezavi z različnimi osebnimi okoliščinami. Krovni predpis na tem področju – Zakon o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD, 2016) – prepoveduje vse oblike diskriminacije, tudi diskriminacijo zaradi spolne usmerjenosti in spolne identitete. Vsebuje odprti nabor osebnih okoliščin, torej zajema tudi spolne znake kot osebo okoliščino, s tem pa pred diskriminacijo varuje tudi interpolne ljudi (Zagovornik načela enakosti 2020, 29).

Kaznovalno pravo

Na področju kaznovalnega prava sta relevantna dva predpisa. Prvi je Zakon o varstvu javnega reda in miru (ZJRM-1 2006), ki v 20. členu določa strožje kaznovanje za nekatere prekrške zoper javni red in mir, če so ti prekrški izvršeni z diskriminacijskim motivom. Drugi pa je Kazenski zakonik (KZ-1 2008), ki v 297. členu inkriminira javno spodbujanje sovraštva, nasilja ali nestrpnosti. Med osebnimi okoliščinami, relevantnimi za ta članek, je navedena tudi spolna usmerjenost, nista pa navedeni osebni okoliščini spolne identitete ali spolnih znakov. Slednji bi morali biti priznani kot upoštevni v generalni klavzuli »drugih osebnih okoliščin«, ki jo vsebuje navedena kazenska določba. Kazenski zakonik vsebuje tudi nekaj drugih določb, ki so relevantne za diskriminacijska kazniva dejanja, kot so 131. člen (kršitev enakopravnosti), člena 116 in 135a (ki zajemata prepoved umora ali mučenja z diskriminacijskim motivom), členi 158–162 (ki omogočajo kazenski pregon na zasebno tožbo zaradi razžalitev, obrekovanj ali groženj zoper čast in dobro ime) in členi 197, 198 in 202 (ki inkriminirajo neenako obravnavo na področju zaposlovanja in socialnih storitev), vendar pa so ti členi v praksi le redko uporabljivi in še redkeje uporabljeni.

Nedavno je bila v Kazenski zakonik po dolgotrajnih opozorilih mednarodnih organizacij (ECRI 2019) dodana novost, in sicer je bil leta 2023 z zakonsko novelo v 49. člen Kazenskega zakonika (KZ-1J 2023), ki določa olajševalne in oteževalne okoliščine (te mora sodišče upoštevati pri določitvi kazenske sankcije), dodan novi tretji odstavek, po katerem se diskriminacijski nagib za storitev kaznivega dejanja pri določitvi kazni obvezno upošteva kot oteževalna okoliščina.

Osrednja določba za pregon kaznivih dejanj iz sovraštva je 297. člen Kazenskega zakonika, ki prepoveduje javno spodbujanje sovraštva, nasilja ali nestrpnosti. Mnogi avtorji so že opozorili na neustrezno izvajanje te zakonske določbe (Završnik in Zrimšek 2017; Kogovšek Šalamon 2018; Korošec, Filipčič in Zdolšek 2018; ECRI 2019; Rajgelj 2024), ki je razvidno predvsem iz nizkega števila

kazenskih pregonov in obsodb, izrečenih pred sodišči (Zagovornik načela enakosti 2024, 102). Razlogi za to so mnogoteri. Izvirajo iz dejstva, da ni vsako družbeno nesprejemljivo sovražno ravnanje tudi kazensko pregonljivo (Vehovar idr. 2020), pa tudi iz neustrezne tožilske in sodniške razlage določbe 297. člena KZ-1. Ta je dolga leta temeljila na zahtevi, da je dejanje spodbujanja sovraštva, nasilja ali nestrpnosti kaznivo le, če je povzročilo konkretno nevarnost za javni red in mir (Završnik in Zrimšek 2017; Kogovšek Šalamon 2018). Leta 2019 je Vrhovno sodišče v prelomni sodbi odločilo, da je taka razlaga zakona napačna ter da za pregon in obsodbo zadostuje že potencialna nevarnost za javni red in mir, kar se oceni glede na vsebino, naravo, kraj in druge okoliščine izražanja, ki naj bi pomenili takšno javno spodbujanje (Sodba VSRS št. I Ips 65803/2012 z dne 4. 7. 2019, 2019). Zaenkrat ni mogoče potrditi, da bi imela sodba Vrhovnega sodišča učinek na način, da bi se število obsodb po 297. členu Kazenskega zakonika povečalo, saj število pregonov in obsodb ostaja nizko. V desetletnem obdobju 2014–2023 so sodišča za kaznivo dejanje po 297. členu KZ-1 izrekla 16 obsodb in 13 kaznovalnih nalogov (Zagovornik načela enakosti 2024, 102), torej v manj kot treh primerih na leto.

V tem kontekstu obstaja naslednja pomembna ovira za učinkovit kazenski pregon. Kaznivo dejanje po 297. členu Kazenskega zakonika šteje za kaznivo dejanje zoper javni red in mir, zato oseba, ki se identificira kot žrtev takega dejanja, ne more prevzeti kazenskega pregona kot zasebni tožilec v primeru, če se tožilstvo odloči, da bo kazensko ovadbo zavrglo. Velja namreč, da to kaznivo dejanje ni izvršeno proti posamezni žrtvi, temveč proti skupini ljudi z določeno osebno okoliščino, pri čemer posamezniki iz te skupine niso določljivi. Varuh človekovih pravic (2021, 89) je za razrešitev te ovire predlagal možnost, da bi reprezentativne ali krovne nevladne organizacije, ki delujejo na posameznem tematskem področju, v takih primerih lahko prevzele kazenski pregon kot subsidiarni tožilec (Rajgelj 2024, 1026).

Zakonska ureditev na področju partnerskega in družinskega prava

Ko govorimo o pravici do enakega obravnavanja ne glede na spolno usmerjenost in spolno identiteto ter o zmanjševanju socialne distance do skupnosti LGBTIQ+ (Smerdelj in Kuhar 2024a), ne moremo spregledati predpisov na področju partnerstev, zakonske zveze in družinskega prava. Prvi poskusi sprejema zakonske ureditve, ki bi odpravila izključenost istospolnih parov na teh področjih, segajo v pozna osemdeseta in devetdeseta leta prejšnjega stoletja. Nekateri osnutki zakonov niso nikoli dočakali zakonodajnega postopka (Rajgelj 2015), je pa v zadnjem desetletju prišlo do bistvenih sprememb na tem področju. Predstavitev vseh zakonodajnih korakov in referendumov na tem področju presega namen tega članka, ključen mejnik pa je pomenil sprejem Zakona o partnerski zvezi leta 2016 (ZPZ 2016), s katerim je zakonodajalec uredil pravice in obveznosti istospolnih partnerjev na skoraj enak način kot za heterospolne poročene pare, razen pravice do sklenitve zakonske zveze in pravice do kandidiranja za skupno

posvojitev otroka. Leta 2022 je Ustavno sodišče Republike Slovenije odločilo, da je glede na skoraj enak nabor pravic in obveznosti izključitev istospolnih parov iz pravice do sklenitve zakonske zveze protiustavna ter da je protiustavna tudi izključitev iz možnosti skupne posvojitve otroka (USRS 2022). Na podlagi te zavezujoče ustavne odločbe je zakonodajalec sprejel novelo Družinskega zakonika (DZ-B 2023), s katero je položaj istospolnih partnerjev uredil na enak način, kot velja za heterospolne partnerje, s čimer je Slovenija postala prva država nekdanjega vzhodnega bloka, ki je legalizirala istospolne zakonske zveze. Pred kratkim je slovensko Ustavno sodišče odločilo še, da je ureditev, ki določa pogoje za dostop do oploditve z biomedicinsko pomočjo na način, da izključuje samske ženske in lezbijke, ki živijo v istospolni skupnosti, protiustavna (USRS 2024).

Pravno priznanje spola

Podobnih progresivnih ustavnopravnih in zakonodajnih premikov na področju pravnega priznanja spola ni zaslediti. V Sloveniji ta postopek ni zakonsko urejen. Postopek za spremembo ali popravek označevalca spola oziroma enotne matične številke občana (EMŠO) je določen zgolj z zastarelim podzakonskim predpisom. V slovenski pravni ureditvi niti še ni vsebovan pojem pravnega priznanja spola, temveč podzakonski predpis v kontekstu spremembe spolnega označevalca v matičnem registru uporablja termin »sprememba spola«. Po določbi 37. člena Pravilnika o izvrševanju zakona o matičnem registru (MNZ 2005) se sprememba spola vpiše na podlagi odločbe pristojnega organa o spremembi vpisanega podatka, podlaga za izdajo odločbe pa je »potrdilo pristojne zdravstvene ustanove ali zdravnika, iz katerega je razvidno, da je oseba spremenila spol«. Pravilnik ne vsebuje dodatnih napotkov o vsebini tega potrdila in ne določa, kdo je pristojen za njegovo izdajo. Z leti se je razvila praksa, po kateri se kot ustrezno in upošteveno šteje potrdilo, ki ga izda psihiater, član interdisciplinarnega konzilija Univerzitetne psihiatrične klinike v Ljubljani (Zagovornik načela enakosti 2021, 24). To običajno pomeni, da mora oseba predhodno pridobiti diagnozo transseksualizem. To pa tudi pomeni, da v Sloveniji trenutno ni mogoče izpeljati postopka pravnega priznanja spola brez medicinske intervencije, na podlagi samoopredelitve, kar danes velja za najustreznejši pristop (Peter 2014; Szydlowski 2016; Ashley 2024). Iz opisanega je razvidno, da je obravnavano področje, ki se nanaša na osebno okoliščino spolne identitete, v Sloveniji manj pravno razvito kot področja, ki se nanašajo na spolno usmerjenost. Ob tem se zastavlja vprašanje, ali to pomeni tudi manjšo vidnost transspolnih oseb v družbi, njihovo večjo stigmatizacijo in posledično večjo izpostavljenost (transfobnim) napadom.

EVROPSKA PRAVNA UREDITEV NA PODROČJU VARSTVA PRED KAZNIVIMI DEJANJI IZ SOVRAŠTVA

V okviru Sveta Evrope je najbolj relevanten pravni vir za obravnavano področje Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Svet Evrope 1950). Vprašanja v zvezi s spolno usmerjenostjo in spolno identiteto

se pred Evropskim sodiščem za človekove pravice (ESČP), ki je varuh omenjene konvencije, najpogosteje obravnavajo v okviru 8. člena, ki zagotavlja varstvo zasebnega in družinskega življenja, v povezavi s 14. členom, ki prepoveduje diskriminacijo. ESČP v primeru napadov na posameznika zaradi njegovih osebnih okoliščin od držav pogodbenic zahteva, da taka dejanja v okviru svojega kazenskega prava ustrezno preiščejo in sankcionirajo. Če države ukrepanje opustijo, so odgovorne za kršitev 14. člena v povezavi z 8. členom konvencije, poleg tega pa tudi 13. člena konvencije, ki zagotavlja pravico do učinkovitega pravnega sredstva, kakor na primer izhaja iz zadeve *Beizaras in Levickas proti Litvi* (ESČP 2020a). Varstvo v okviru Evropske konvencije je zagotovljeno tudi v primeru homofobnega sovražnega govora. Določba 10. člena konvencije sicer varuje svobodo izražanja, vendar pa je iz 2. odstavka tega člena razvidno, da ta pravica ni absolutna. V primeru, da države homofobni sovražni govor preiščejo in sankcionirajo na način, ki je sorazmeren izvršenemu ravnanju, tako sankcioniranje države prestane presojo Evropskega sodišča, kakor izhaja iz zadev *Vejdeland in drugi proti Švedski* (ESČP 2012) in *Lilliendahl proti Islandiji* (ESČP 2020b).

V okviru Evropske unije (EU) ni posebnih predpisov, ki bi se nanašali na varstvo pred homofobnimi napadi. Medtem ko na področju sovražnega govora in kaznivih dejanj iz sovraštva zaradi rasizma in ksenofobije obstaja poseben pravni vir, ki so ga države članice EU dolžne prenesti v svojo nacionalno zakonodajo,⁶ takega ukrepa na področju homofobije in transfobije na ravni EU ni. Deloma je za obravnavano področje relevantna Direktiva 2012/29/EU o pravicah žrtev kaznivih dejanj (Evropska unija 2012), ki jo je Slovenija v nacionalno zakonodajo prenesla z novelo Zakona o kazenskem postopku (ZKP-N 2019).⁷ Z novelo so bile žrtvam kaznivih dejanj priznane dodatne pravice, poleg tega pa je bila v zakonu razširjena tudi opredelitev žrtve oziroma oškodovanca kaznivega dejanja na način, da sedaj ta vključuje tudi določene družinske člane žrtve, ki je preminila zaradi kaznivega dejanja (Bučar 2019). Dopolnjena zakonska ureditev izrecno ne omenja žrtev kaznivih dejanj iz sovraštva, vendar pa je zanje relevantna nova določba, ki se nanaša na »oškodovanca s posebnimi potrebami po zaščiti«. To je oseba,

čigar osebna ali premoženjska pravica je s kaznivim dejanjem znatno prekršena, pa zaradi njegovih osebnih značilnosti ali ranljivosti, zaradi narave, teže ali okoliščin kaznivega dejanja ali zaradi ravnanja obdolženca ali oškodovanca v predkazenskem oziroma kazenskem postopku in izven njega obstaja posebna potreba po varstvu oškodovančeve osebnostne celovitosti pri posameznih dejanjih v predkazenskem in kazenskem postopku (7. alineja 144. člena ZKP).

⁶ Okvirni Sklep Sveta 2008/913/PNZ z dne 28. novembra 2008 o boju proti nekaterim oblikam in izrazom rasizma in ksenofobije s kazensko-pravnimi sredstvi.

⁷ Pred sprejemom direktive je to področje na ravni Evropske unije urejal Okvirni sklep Sveta z dne 15. marca 2001 o položaju žrtev v kazenskem postopku (2001/220/PNZ). UL L 82, 22. 3. 2001, str. 1–4.

Pristojni organi so poleg tega zavezani upoštevati tudi ranljivost oškodovancev (18.a člen ZKP), in sicer morajo policija, državno tožilstvo, sodišča in drugi državni organi, strokovnjaki, izvedenci, sodni in drugi tolmači ter mediatorji »med predkazenskim in kazenskim postopkom še posebej skrbno in obzirno ravnati z oškodovanci, osumljenci, obdolženci in obsojenci, kadar je to potrebno zaradi njihove ranljivosti, kot na primer starosti, zdravja, nebogljenosti ali druge podobne okoliščine«.

Z namenom prenosa direktive v slovensko nacionalno zakonodajo je bil leta 2019 dopolnjen tudi Zakon o socialnem varstvu (ZSV-I 2019). Dodan mu je bil novi 14.a člen, s katerim je bil opredeljen nabor novih socialnovarstvenih storitev, in sicer strokovna podpora in strokovno svetovanje osebi, ki ji je bila s kaznivim dejanjem neposredno povzročena kakršnakoli škoda. Zakon sedaj določa, da strokovna podpora zajema »prepoznavanje stiske upravičenca, seznanjanje in usmerjanje«, izvaja pa se z namenom, »da bi žrtvi kaznivega dejanja omogočili ustrezno psihološko, socialno in finančno izboljšanje položaja, nastalega zaradi storjenega kaznivega dejanja«. Iz zakonske ureditve, ki je sicer splošna, je razvidno, da do te podpore lahko dostopajo tudi žrtve homofobnih ali transfobnih napadov.

Kot smo pokazali, je v zadnjem desetletju prišlo do obsežnih zakonskih sprememb na obravnavanem področju, iz katerih bi bilo mogoče sklepati, da se je družbeno sprejemanje oseb LGBTIQ+ povečalo, socialna distanca zmanjšala, število napadov upadlo, v primeru napadov pa da žrtve lahko dostopajo do ustrezne pomoči in podpore. Nenazadnje nova zakonska ureditev na predstavljenih področjih pomeni tudi večjo vidnost pripadnikov te skupnosti, pogostejše srečevanje državnih organov z njihovimi specifičnimi potrebami, s tem pa tudi zmanjševanje stigme in marginaliziranosti.

ZNANSTVENA IN STROKOVNA LITERATURA O STANJU NA PODROČJU HOMOFBIJE IN TRANSFBIJE V SLOVENIJI

Kljub napredni zakonski ureditvi na mnogih področjih položaja skupnosti LGBTIQ+ znanstvena in strokovna literatura ter poročila mednarodnih organizacij kažejo na številne izzive. Število homofobnih in transfobnih napadov se ne zmanjšuje (Kuhar 2006; Perger 2018; Podreka, Smrdelj in Kuhar 2019; Kuhar in Švab 2024), temveč se v zadnjih letih celo povečuje, saj nasilne napade izkuša vse več pripadnikov skupnosti (Agencija Evropske unije za temeljne pravice (FRA) 2014; 2020; Urek, Jurček in Poglajen 2020, 11). Po zadnji raziskavi Agencije EU za temeljne pravice iz leta 2024 je osem odstotkov respondentov navedlo, da so bili napadeni v zadnjih petih letih, trije odstotki pa v zadnjem letu pred raziskavo, medtem ko 45 odstotkov poroča o nadlegovanju v zadnjem letu pred raziskavo (Agencija Evropske unije za temeljne pravice (FRA) 2024).

Po drugi strani pa Slovenija sodi med države z najmanjšim deležem prijav pristojnim organom zaradi homofobnih in transfobnih napadov. Večina tovrstnih napadov je neprijavljenih (Kuhar in Švab 2014; Perger 2018). Že študija iz leta

2017 je pokazala, da je neprijavljanje incidentov povezano z nepoznavanjem specifične kaznivih dejanj iz sovraštva in homofobije pri organih pregona, kar žrtve izpostavlja novim oblikam homofobne obravnave, poleg tega pa prijava homofobnega napada zahteva razkritje žrtvine spolne usmerjenosti, kar zaradi seksualne stigme zbuja občutja nelagodja (Magić 2017, 233). Na področju transfobnih napadov je položaj še težji, saj po podatkih študije iz leta 2015 69 odstotkov transspolnih oseb dnevno doživlja diskriminacijo in nasilje (TransAkcija 2015), leta 2019 pa je v študiji o nasilju poročalo 41 odstotkov vprašanih transspolnih oseb (Koletnik 2019). Problem neprijavljanja tovrstnega nasilja se sicer pojavlja po vsem svetu, pa tudi vzroki za neprijavljanje so podobni, kot jih zaznavajo avtorji v Sloveniji (Kuhar in Švab 2014; Perger 2018; Shields 2021; Weise, Courtney in Strunk 2023; Trickett in Bryan 2025).

V Sloveniji je homofobno in transfobno nasilje v zadnjih letih običajno bolj prisotno v obdobju festivala Parada ponosa. Leta 2023 je v času festivala prišlo do izrazite eskalacije nasilnih in zaničevalnih incidentov, pristojni državni organi pa so bili deležni očitkov o neukrepanju (Amnesty International Slovenije 2023). Izkušnji je sledila vrsta srečanj nevladnih organizacij, ki delujejo na področju položaja oseb LGBTIQ+, s pristojnimi organi, kar je vodilo k višji ozaveščenosti pristojnih organov o potrebi po zaščiti udeležencev tovrstnih festivalov, boljši prevenciji in hitrejšemu ukrepanju v času naslednjega festivala (Društvo Parada ponosa 2023). Ti ukrepi sicer niso povsem preprečili napadov med festivalom leta 2024, je pa bilo teh napadov manj kot leto prej in tudi odziv policije je bil boljši (Gračanin 2024).

METODOLOGIJA TERENSKÉ RAZISKAVE

Navedena literatura in statistika kažeta na splošno stanje izkušenj skupnosti LGBTIQ+ z nasiljem. S kvalitativno socio-pravno terensko raziskavo smo želeli preveriti, ali je – glede na sprejem vključujoče družinske zakonodaje leta 2022 – zaznati kakšne nedavne spremembe na tem področju, in globlje preučiti trenutni položaj skupnosti prek beleženja osebnih izkušenj žrtev kaznivih dejanj iz sovraštva z nasiljem, organi pregona in postopki s prijavo kaznivega dejanja. Kvalitativna raziskava je bila izvedena v obdobju od junija do septembra 2024.

Opravili smo 22 intervjujev, od tega 10 z osebami, ki so doživele sovražna kazniva dejanja v petih letih pred izvedbo raziskave. Štirje od desetih intervjuvancev so se identificirali kot geji, ena oseba kot lezbijka, ena kot lezbijka in hkrati interpolna oseba, ena kot queer, ena kot biseksualna oseba in ena kot heterospolna oseba. Poleg tega smo opravili intervjuje z 12 strokovnjaki in strokovnjakinjami, ki delujejo v samostojnih poklicih (odvetnik, strokovnjak za področje nediskriminacije), različnih državnih institucijah (državno tožilstvo, ministrstvo, organ za enakost), nevladnih organizacijah ali neformalnih samoorganiziranih iniciativah, ki se ukvarjajo z osebami LGBTIQ+. Nato smo izvedli še fokusno skupino s predstavniki nevladnih organizacij, ki nudijo podporo osebam LGBTIQ+. Intervjuvance smo povabili k sodelovanju z neposrednim kontaktiranjem

žrtev, s kontaktiranjem organizacij civilne družbe ter s t. i. metodo snežne kepe. Nekatere državne institucije (policija, sodišča in centri za socialno delo) se niso odzivale ali niso mogle zagotoviti sogovornika.

Polstrukturirani intervjuji so bili izpeljani s pomočjo vnaprej pripravljenega vodnika za izvedbo intervjujev ter okvirnega vprašalnika. Metodo polstrukturiranega intervjuja smo izbrali, ker omogoča poglobljeno razumevanje posameznikovih izkušenj, stališč in doživljanj. Ta metoda je med skrajnostma popolnoma standardiziranih in popolnoma nestandardiziranih intervjujev, saj vključuje številna vnaprej pripravljena vprašanja, vendar omogoča dovolj fleksibilnosti, da raziskovalci lahko prilagodijo vprašanja glede na odgovore intervjuvancev (Berg in Lune 2017). Polstrukturirani intervjuji omogočajo intervjuvancem, da se bolj svobodno izražajo, s čimer raziskovalci pridobijo bogatejše in podrobnejše odgovore, kar je še posebej koristno za raziskovanje subjektivnih izkušenj (Kvale 1996; Bryman 2016), kot je npr. izkušnja sovražno motiviranega napada. Ta pristop združuje strukturiranost in odprtost, kar omogoča, da se raziskovalci osredotočijo na specifične teme, medtem ko ostajajo odprti za nepredvidene informacije, ki so ključne za razumevanje raziskovanega fenomena (Kvale in Brinkmann 2009; Denzin in Lincoln 2011; Bryman 2016). Polstrukturirani intervju je torej ustrezna izbira metode, kadar želimo raziskati osebne izkušnje in mnenja, saj omogoča raziskovalcem, da pridobijo poglobljeno razumevanje konteksta in pomenov, ki jih intervjuvanci pripisujejo določenim temam (Morse in Richards 2007; Cohen, Manion in Morrison 2018).

Pred začetkom intervjujev so raziskovalke intervjuvancem pojasnile namen raziskave in jih opozorile, da lahko kadarkoli prenehajo sodelovati, če bi jim vprašanja povzročila stisko ali nelagodje. Intervjuvanci so prebrali informacijski list in pred začetkom intervjuja podpisali informirano soglasje, da so pripravljene sodelovati v raziskavi. Polstrukturirani intervjuji so bili izvedeni v mirnem prostoru, brez tveganja, da bi jih kdo poslušal, intervjuvancem pa smo tudi zagotovili anonimnost. Izvedeni so bili osebno ali prek spleta, zvočno posneti (ter nato kodirani, transkribirani ali povzeti). Trajali so povprečno eno uro. V nadaljevanju v analizi za posamezna stališča intervjuvancev navajamo vire s kodami, pri čemer V (*victim*) z zaporedno številko pomeni stališče ene od žrtev kaznivih dejanj, P (*professional*) z zaporedno številko pa stališče enega od strokovnjakov. Identitete intervjuvancev zaradi zagotavljanja anonimnosti ne razkrivamo.

REZULTATI TERENSKE RAZISKAVE

Izkušnje intervjuvancev, ki so doživeli homofoben ali transfoben incident, ter strokovnjakov, ki delujejo na tem področju, je mogoče razvrstiti v več tematskih sklopov. Za namen tega članka je najbolj relevantnih pet sklopov ugotovitev: a) izkušnje z odzivom policije in razlogi za neprijavljanje incidentov; b) posledice napadov pri žrtvah; c) obseg ozaveščenosti in znanja o kaznivih dejanjih iz sovraštva pri žrtvah, č) izvirne rešitve za prevencijo in izboljššan odgovor na

incidente, d) odprta vprašanja in problemi na področju obravnave homofobnih in transfobnih incidentov.⁸

Izkušnje z odzivom policije in razlogi za neprijavljanje incidentov

Skoraj vsi oškodovanci, ki smo jih intervjuvali, so imeli vtis, da policija njihove prijave ni jemala resno. Nekateri so tudi navajali, da incidenta iz različnih razlogov niso prijavili. Večina se jih je obrnila na organizacije civilne družbe po podporo ali pa zato, da bi jih obvestili o incidentu.

S partnerko sva se izjemoma držali za roke, ker sva mislili, da to počasi postaja varen prostor. On [storilec] pa naju je začel verbalno napadati. Takrat sva poklicali policijo, vendar je bila izkušnja zelo slaba [...] bili so popolnoma nesposobni. (V3)

Intervjuvanka je pojasnila, da se s partnerko nista počutili ogroženi, a sta napad hoteli prijaviti zaradi zavedanja, da je prijavljanje pomembno. Vendar pa ju je policist od prijave odvrnil rekoč, da bo nemogoče odkriti storilca, saj na tistem območju ni bilo kamer. V3 se je obrnila na nevladno organizacijo LGBTIQ+, ki jo je povezala z drugim policistom. Ta ji je zagotovil, da bo njena prijava vzeta resno in da bo posredovana vodji policijske postaje. V3 ni nikoli prejela povratne informacije o prijavi, izid postopka ji ni znan, zaradi česar ni več motivirana za prijavljanje incidentov.

Intervjuvanka V2 je opisala več homofobnih napadov na knjigarno, do katerih je prihajalo v času festivala Parada ponosa junija 2024. Incidenti so vključevali trganje mavrične zastave, pljuvanje na zastavo, vpitje homofobnih žaljivk in nacistične pozdrave. Zaposleni v knjigarni so šestkrat poklicali policijo, ki je sprva incidente obravnavala kot prekrške zoper javni red in mir in ne kot kazniva dejanja. Policija jim je tudi povedala, da jih ne more zaščititi zaradi pomanjkanja patrulj.

Intervjuvanec V5 je delil izkušnje o treh homofobnih napadih iz svojega življenja. Zadnji se je zgodil leto dni pred intervjujem, ko ga je na poti domov z dogodka, ki je potekal v okviru Parade ponosa, napadla skupina najstnikov:

Potiskali so me in suvali, me brcali, poškodovali so mi rebra [...] urgencia in te stvari, prijava policiji, seveda [...] Ko te napade 15- ali 16-letnik, otrok... Ko vidiš ta obraz, ga ne moreš udariti [nazaj]. (V5)

Mesec dni kasneje je V5 prejel klic očeta enega od mladoletnih napadalcev, ki mu je povedal, da se njegov sin želi opravičiti. Intervjuvanec V5 se je strinjal, saj je razumel pogum, ki je bil za to potreben. Ko so se srečali, je bil eden

⁸ Vsi rezultati raziskave, ki segajo onkraj rezultatov, predstavljenih v tem članku, so podrobno in celovito popisani v raziskovalnem poročilu projekta ENACT (Vučko, Kočkovska Šetinc in Ladić 2025).

od najstnikov nezainteresiran, drugi pa je bil videti skesan. Trdila sta, da napad ni bil homofoben, ampak da sta oškodovancu le hotela vzeti zastavo. Policija je oškodovanca vprašala, ali ne bi umaknil prijave, saj bi prijava lahko vplivala na kartoteki najstnikov. Oškodovanec se je uklonil, saj sta se opravičila. »Fantoma nisem hotel uničiti prihodnosti.« (V5) Po drugi strani je imel isti intervjuvanec dobro izkušnjo s policijo, zlasti z višjim policijskim inšpektorjem, ki je bil profesionalen, dobro obveščen in izobražen. Vendar pa ga pri nobeni od njegovih interakcij s policijo nihče nikoli ni vprašal o njegovem počutju ali potrebah, glede na to, da je bil žrtev kaznivih dejanj iz sovraštva.

O nezainteresiranosti policije je poročal tudi intervjuvanec V8. S partnerjem sta bila žrtvi napada pred nekaj leti v času festivala Parada ponosa. Obkrožila ju je skupina mladih moških, ki so bili videti kot *obritoglavci*:

Poklicala sva policijo, vendar se ni zgodilo nič. Bila sva pretepena v centru Ljubljane. [...] na tisti ulici so morale biti kakšne kamere. Policija je bila videti popolnoma nezainteresirana. Prišli so skupaj z reševalci. Mojega partnerja, skoraj nezvestnega, so peljali na urgenco. Tistega dne je bilo napadenih kakšnih pet ljudi. Mediji so poročali o tem. (V8)

Najbolj pogosto so tveganju sovražnih kaznivih dejanj izpostavljene transspolne osebe, hkrati pa te doživijo tudi zelo hude oblike napadov:

To je bila skupina moških srednjih let (sicer brezdomcev in odvisnikov), ki so nekako ugotovili, da sem trans – ne vem, kako, ker o tem nisem govoril z njimi. Ne vem, zakaj jih je to tako motilo. Prikazali so se nekega sobotnega večera, ko je bila kavarna prazna in sem delal sam. Bili so kakšni štirje, morda pet. Vstopili so, jaz sem bil za pultom. Razporedili so se tako, da nisem mogel oditi, in eden od njih je izrekel [žaljivke]. Rekli so mi, da so me prišli opozoriti in da naslednjič, ko pridem delat, ne bom odšel domov živ. Istega večera sem na spletu naročil električni paralizator in ga začel vsak dan nositi s sabo. (V6)

Resnost položaja, ki je razvidna iz opisane izkušnje, sovpada z oceno intervjuvanca, strokovnjaka P2, da imajo policija, centri za socialno delo, šole in druge institucije, zdravstveno osebje in splošna javnost najmanj razumevanja za transspolne ljudi.

Nekateri intervjuvanci so priznali, da groženj in napadov niso prijavili policiji, še zlasti če napadi niso bili fizični, ampak samo verbalni. Poleg splošnega nezaupanja policiji so kot razlog za neprijavljanje incidentov navajali strah in sram pa tudi empatijo do napadalcev, ne glede na to, ali so bili sorodniki ali neznanci. Transspolni ljudje pogosto poročajo o slabih izkušnjah s policijo in se največkrat raje izognejo stikom z njo. Intervjuvanec V6, ki je transspolna oseba, se je po dvotedenskem premisleku odločil, da incidenta ne prijavi:

Že sama misel, da bi šel na policijo in govoril z njimi, mi je povzročila velik stres. [...] Ta občutek, da bi šel na policijo in da bi moral razlagati znova in znova, da mi je nekdo hotel škodovati, mi je povzročil nenadzorovano tesnobo in veliko sramu. (V6)

Razlogi, povezani z intersekcionalnostjo, prav tako postajajo vedno pomembnejši dejavnik neprijavljanja. Intervjuvanec V10 je omenil, da je še posebej velika težava s prijavo incidenta prepričati oškodovanca z migrantskim ozadjem, še zlasti, kadar so pri njem prisotna verska prepričanja, ki obsojajo homoseksualnost, ali pa ga je strah povračilnih ukrepov v lastni etnični skupnosti. Ti dejavniki povzročajo globoke notranje in zunanje konflikte, ki preprečujejo oškodovancem, da bi poiskali podporo.

Posledice napadov pri žrtvah

Intervjuvanci opisujejo različne vrste posledic, ki so jih na njih pustili sovražni incidenti, te pa so odvisne od resnosti napada, ki so mu bili izpostavljeni. Različne vrste fizičnih posledic v obliki telesnih poškodb so razvidne že iz prej navedenih pričevanj, respondenti pa navajajo tudi psihološke posledice:

Še vedno se čutim prizadet. Ko grem ven, se počutim, kot da bom koga srečal in imel težave. Postal sem nedružaben, večino časa preživim v svoji sobi. Včasih se kdo oglasi in me pride pozdravit, vendar jim rečem, naj odidejo in naj ne pridejo več. Tega pač enostavno ne prenesem. Počutim se, kot da mi je za vse vseeno. (V1)

Drugi intervjuvanec se po napadu ni mogel znebiti občutka, da mu nekdo sledi:

Bilo je globoko zaskrbljujoče. S partnerjem sva celo poiskala psihološko pomoč. Ko dejanja druge osebe vzbudijo tak strah – da se lahko ponovi – to ostane s tabo. [...] Ko je napadeno osnovno bistvo človeka, to pusti trajne brazgotine. Potrebovala sva kakšno leto, da sva premagala te težave. (V8)

Tisti, ki so izkusili resne napade, so poročali o poslabšanju tako svojega fizičnega kot tudi mentalnega zdravja, ter opisovali težave, kot so nespečnost, napadi panike in astma. Intervjuvanec V5 je povedal, da je po napadu ostal globok občutek strahu in ranljivosti. Omenil je, da se počuti nelagodno vsakič, ko gre zvečer sam domov:

Zdaj se morda zdi smešno, saj vem, da je to za mano in da mi ni pustilo nobenih posledic. Razen tega da – in to je pomembno – da nikoli več ne zapustim doma brez solzivca in noža v žepu. (V5)

Obseg ozaveščenosti žrtev in njihovega znanja o kaznivih dejanjih iz sovraštva

Skoraj vsi intervjuvanci izmed oškodovancev so izkazovali dobro poznavanje svojih pravic, predvsem zaradi informacij in podpore, ki so jim jih ponudile nevladne organizacije. Izkazali so poznavanje koncepta diskriminacije, utemeljene na predsodkih, in kaznivih dejanj iz sovraštva. Nekateri so imeli to znanje že pred izkušnjo z nasiljem, drugi pa so z vsakim sovražnim incidentom, ki so ga doživeli, pridobili več znanja o tem. Nekateri oškodovanci so še posebej izstopali zaradi svojega poznavanja tega področja in motiviranosti, da se bojujejo za svoje pravice. Intervjuvanka V3 je navedla, da bi tudi danes poklicala policijo in prijavila homofobni incident, vendar pa ne bi več dopustila, da jo »25-letni policist« odvrne od vložitve uradne kazenske ovadbe. Podobno se tudi intervjuvanec V5 zaradi svojih življenjskih izkušenj, pedagoške izobrazbe in aktivizma počuti opolnomočenega ter verjame v smiselnost prijavljanja vsakega sovražnega incidenta, saj meni, da mora biti s svojim ravnanjem zgled za druge. Poudaril je pomen znanja in ozaveščenosti, ki sta potrebna za ukrepanje v takih situacijah, ter prepričanje, da bi morali biti posamezniki LGBTIQ+ bolje vnaprej pripravljeni na potencialno nasilje, kot pa da informacije začnejo iskati šele po napadu. Intervjuvanka V2, ki je visoko usposobljena in angažirana aktivistka, je o napadih obvestila državne voditelje, varuha človekovih pravic in medije, odločena ozaveščati in bojevati se za enake pravice vseh.

Pristopi za izboljšanje prevencije in odgovora na incidente

Rezultati intervjujev z dvanajstimi strokovnjaki kažejo na številne izvirne rešitve, s katerimi je mogoče okrepiti preprečevanje nasilnih incidentov in izboljšati odzive nanje, tako v smislu pravnih in kazenskih postopkov kot tudi onkraj njih. Nevladne organizacije obravnavajo nasilne incidente proti osebam LGBTIQ+ z različnimi metodami, od neposredne podpore do predlogov za izboljšanje odzivanja sistema na prijave. Njihovi pristopi obsegajo ukvarjanje z nujnimi situacijami, izvajanje svetovanj na podlagi polstrukturiranih protokolov, pravno podporo in zagovorništvo (P1, P5). V primeru incidentov najprej ocenijo, za kakšno vrsto diskriminacije ali nasilja gre, opredelijo potrebe žrtve in ponudijo spremstvo na policijo ali v urad (P5, P6). Medtem ko spodbujajo prijavljanje incidentov, pa se zavedajo neučinkovitosti sistema in kazenskega pregona. Sodelujejo tudi z drugimi podobnimi organizacijami in včasih same pristopijo k oškodovancem in jim ponudijo pravno podporo (P1, P8).

Intervju z državno tožilko (P4) je ponudil uvid v način delovanja organa pregona, ki pa je povsem drugačen. Pristop državnega tožilstva do kaznivih dejanj proti osebam LGBTIQ+ se, po navedbah intervjuvanke P4, ne razlikuje od pristopa k vsem ostalim primerom, se pa tožilstvo zaveda, da je v teh primerih treba upoštevati določene občutljivosti. Na državnem tožilstvu deluje posebna delovna skupina državnih tožilcev, ki obravnava ovadbe zaradi kaznivih dejanj iz sovraštva in sovražnega govora. Ti državni tožilci se udeležujejo izobraževanj s tega

področja, izmenjujejo izkušnje in imajo boljši vpogled v specifične te primerov, vključno s prepoznavanjem predsodkov, razumevanjem učinka kaznivih dejanj na oškodovance in identifikacijo učinkovitih strategij kazenskega pregona. V občutljivih primerih lahko tožilec zahteva, da se na zaslišanjih oškodovanca zasliši brez navzočnosti obdolženca, da bi se oškodovancu zagotovil občutek varnosti. Državni tožilec sme voditi tudi neformalne razgovore z oškodovanci pred sodnimi obravnavami z namenom spodbude in motivacije pred zaslišanjem, vendar pa po besedah intervjuvanke P4 to ni običajna praksa. Splošna tožilska usmeritev je, da se tožilci z oškodovanci ne bi smeli ukvarjati.

Po drugi strani pa nevladne organizacije po navedbi intervjuvanca P6 potrebe oškodovancev obravnavajo prednostno, pri čemer se prilagodijo individualnim potrebam posameznika glede na njegov položaj in želje glede nadaljnjega ukrepanja. Ustvarjajo varne prostore, v katerih oškodovanci lahko spregovorijo o svojih izkušnjah, jih podpirajo in vodijo skozi možnosti ukrepanja, vendar brez pritiska, ob spoštovanju njihove avtonomije. Nevladne organizacije spodbujajo k prijavljanju incidentov, čeprav je prijava anonimna, tudi zato, da so incidenti dokumentirani, saj lahko to prepreči nadaljnje nasilje. Intervjuvanka P1 je poudarila, da v primeru, če oškodovanec ne želi podati kazenske ovadbe zaradi nezaupanja v kazenskopravni sistem, organizacije predlagajo alternativne prijave poti, kot sta na primer Varuh človekovih pravic in Zagovornik načela enakosti. Sodelujejo pa tudi z drugimi organizacijami, ki lahko povežejo oškodovance s terapevti ali odvetniki, pri tem pa je mogoče upoštevati tudi intersekcionalne dejavnike, kot sta brezdomstvo in odvisnost.

Intervjuvanci strokovnjaki na splošno poročajo, da številni oškodovanci še vedno neradi vzpostavijo stik s policijo zaradi nezaupanja, strahu in izpostavljenosti, pa tudi zaradi slabih izkušenj z neučinkovito obravnavo njihovih prijav nasilja. Intervjuvanci P2, P6, P11 in P12 so navedli, da oškodovance še vedno skrbi, da bo v postopku javno razkrita njihova spolna usmerjenost ali spolna identiteta, da se bodo v postopkih osvetlili tudi z incidentom nepovezani vidiki njihove zasebnosti, da bodo izpostavljeni dodatnemu nasilju organov pregona, da bodo v postopku ponovno, sekundarno viktimizirani in travmatizirani, ali pa dvomijo, da bodo kaznovalni postopki smiselno zaključeni. Ob tem sta bila kot dodatna dejavnika, ki prav tako odvrčata oškodovance od prijavljanja, navedena dolgotrajnost in zapletenost kazenskih postopkov (P9).

Nekateri intervjuvanci so sicer poudarili, da je mogoče zaznati izboljšanje občutljivosti policije do teh vprašanj, zlasti na policijski postaji Ljubljana Center in pri Generalni policijski upravi, kjer so bili z namenom olajšanja komunikacije posamezni uslužbenci policije določeni za posebne kontaktne točke (P6). Intervjuvanci so potrdili tudi ugotovitve pregleda literature (Gračanin 2024) o pozitivnih rezultatih enoletnega sodelovanja skupnosti LGBTIQ+ s policijo, ki je bilo vzpostavljeno po Paradi ponosa 2023. Izražena je bila tudi ocena, da je sodelovanje s policijo bolj pozitivno kot sodelovanje z drugimi državnimi organi pri obravnavi incidentov, hkrati pa je bilo poudarjeno, da policija potrebuje

še več usposabljanja, izobraževanja in proaktivnosti na tem področju (P1, P5 in P9).

Odprta vprašanja in problemi na področju obravnave homofobnih in transfobnih incidentov

Eden največjih problemov, ki ga je izpostavilo več intervjuvancev (npr. P1, P9, P11), je pomanjkanje storitev psihosocialne pomoči. Medtem ko določeno podporo ponujajo nevladne organizacije, so njihovi programi omejeni zaradi nezadostnega financiranja. Problem je tudi zaprtje varnega prostora za krizno namestitev (za primere, ko mlajši ljudje zaradi razkritja doma ostanejo brez podpore staršev (Švab 2016)), ki pomeni velik korak nazaj pri podpori žrtev (P9). Poleg tega so storitve podpore centralizirane in na voljo predvsem v večjih mestih, kar za osebe LGBTIQ+ iz oddaljenih podeželskih območij pomeni oviro, zlasti če so ob tem prisotne tudi ovire socio-ekonomske narave (P9). Poleg pomanjkanja psihosocialne podpore so intervjuvanci poudarili potrebo po izobraževanju skupnosti LGBTIQ+ na področjih komunikacije s policijo, razlikovanja med prekrški in kaznivimi dejanji ter večšin za samozaščito (P8). Pravniki, ki so sodelovali v raziskavi, so opozorili na novosti, ki jih prinaša Direktiva o pravicah žrtev kaznivih dejanj, na podlagi katere sta bili na okrožnih sodiščih v Ljubljani in Mariboru leta 2021 ustanovljeni službi za podporo oškodovanim s kaznivimi dejanji, ki pa sta pretežno namenjeni oškodovancem, ko že poteka kazenski postopek pred sodiščem (Bajt in Bervar Sternad 2024, 37).

Sklepno so nekateri intervjuvanci iz vrst nevladnih organizacij izrazili ostro kritiko kazenskopravnih vidikov pravne ureditve kaznivih dejanj iz sovražstva. Opozarjajo, da je zaradi neustreznih pravnih opredelitev teh kaznivih dejanj, pomanjkanja pravne pomoči in pomanjkanja sredstev zanjo (P8) ter drugih dejavnikov v okviru kazenskopravnih predpisov izpeljanih izjemno malo postopkov po Kazenskem zakoniku. Kot pozitiven je bil ocenjen premik, da se na državnem tožilstvu spise o kaznivih dejanjih, izvršenih z diskriminacijskim motivom, sedaj označuje z oznako »SOV«, kar omogoča lažjo identifikacijo in pripravo statistike, vendar pa je primerov kot takih izjemno malo. Intervjuvanci so v tem kontekstu kritizirali institucije – tožilstvo, sodišča in zagovornika načela enakosti – kot preveč birokratske in neučinkovite (P6, P8).

UGOTOVITVE IN SKLEPI

Glede na vsebinske rezultate je mogoče ugotoviti, da se kljub sprejemu nove vključujoče družinske zakonodaje položaj glede pojavnosti homofobnih in transfobnih incidentov ni izboljšal. To gre pripisati t.i. *backlashu*, tj. negativnemu odzivu v družbi, do katerega prihaja zaradi intenzivnejših zahtev skupnosti po zagotavljanju enakih pravic ter zaradi njihove večje vidnosti v javnosti (Jones 2024; Smrdelj in Kuhar 2024b, 33). Tudi na področju prijavljanja kaznivih dejanj bi v zadnjem desetletju morali storiti več, saj še vedno obstajajo močne subjektivne in objektivne ovire, ki zavirajo prijavljanje kaznivih dejanj (Magić 2017;

Perger 2018; Ferbežar in Gavriloski 2023). Vedno bolj so izražene tudi potrebe po konkretnih spremembah v sistemu na način, da bi se okrepilo zaupanje v smiselnost prijav. Primer je potreba po vzpostavitvi obveznosti obvestiti oškodovanca in/ali prijavitelja o izidu kazenskega ali prekrškovnega postopka. Raziskava je pokazala, da so pomanjkanje komunikacije med žrtvami in državnimi organi, razlage procesnih pravil in obveščanja o izidu prijav ključni razlogi za nezaupanje do pristojnih organov. Te vidike razmerja med oškodovanci in policijo bi veljalo izboljšati.

Rezultati raziskave potrjujejo tudi, da še vedno obstaja potreba po psihosocialni pomoči in podpori za žrtve. To pomeni, da se na ukrepe, ki so bili sprejeti zaradi prenosa Direktive 2012/29/EU o pravicah žrtev kaznivih dejanj (Evropska unija 2012), ne sme gledati kot zgolj na formalnost, ki jo je bila država dolžna izpolniti zaradi zavez prava EU, temveč da za te ukrepe obstaja resnična družbena potreba (Bučar 2019, 8). Ni videti razloga, da ne bi služb za pomoč oškodovancem kaznivih dejanj ustanovili tudi na drugih sodiščih zunaj obeh največjih slovenskih mest. Med oškodovanci homo- in transfobnih kaznivih dejanj je sicer mogoče zaznati tudi skupino visoko opolnomočenih posameznikov in organizacij, ki se zavedajo pomena prijavljanja kaznivih dejanj, jih nejasnost izida postopkov pri tem ne ovira ter jim vrednoto predstavlja že sam proces prijave in sodelovanja z organi pregona in drugimi državnimi organi, ne glede na izid posameznega postopka. Videti pa je, da so ti oškodovanci bolj izjema kot pravilo.

Na področju kaznivih dejanj iz sovraštva proti osebam LGBTIQ+ osebam je opaziti tudi različne učinkovite postopke tako na strani preprečevanja incidentov tudi kot tudi na strani odzivanja nanje, ki niso vedno primerni (C. 2025). Glede na rezultate terenske raziskave je najvidnejši dosežek v zadnjem obdobju intenzivno sodelovanje nevladnih organizacij z organi pregona, ki ima večplastne spremljevalne učinke, saj izboljšuje odnos med akterji, zmanjšuje socialno distanco med skupnostjo in državnimi organi ter krepi znanje in ozaveščenost vseh sodelujočih o vlogi in poslanstvu vsakogar od njih, hkrati pa odpira prostor za nove izvirne zamisli za zmanjšanje števila incidentov in za ustreznejše odzivanje nanje. Drug prav tako pomemben dosežek je stopnja razvoja nevladnega sektorja na področju položaja oseb LGBTIQ+, vključno s podporo žrtvam. Ta dejavnost nevladnega sektorja pomembno dopolnjuje pomanjkanje javnih podpornih storitev za žrtve kaznivih dejanj.

Iz rezultatov raziskave je razvidna razlika med vlogo pa tudi pristopom državnih institucij in nevladnih organizacij do obravnave žrtev kaznivih dejanj. Razlike v pristopu do oškodovancev so pogojene z institucionalnimi značilnostmi represivnih državnih organov na eni strani in civilne družbe na drugi strani, hkrati pa ni mogoče spregledati dejstva, da ni bila ponotranjena zamisel (in zdaj zakonska obveznost), da morajo tudi državni organi žrtvam kaznivih dejanj v kazenskih postopkih ponuditi podporo in pomoč. To bo mogoče zagotoviti samo z nadaljnjimi institucionalnimi spremembami, tudi tistimi na področju socialnega dela, v smeri podpore žrtvam kaznivih dejanj (Ljungwald in Svensson

2007; Bajt in Bervar Sternad 2024, 37), ali pa na način sistemske krepitve nevladnega sektorja, ki mu žrtve – glede na rezultate raziskave – najbolj zaupajo. Resneje je treba pristopiti k praktičnemu izvajanju obveznosti, ki jih je država prevzela na osnovi Direktive o pravicah žrtev kaznivih dejanj. Zdaj je videti, kot da je prenos določb direktive izveden pretežno na formalni ravni, medtem ko je treba zagotoviti tudi dejansko implementacijo določb, kar pa je glede na dejanske potrebe žrtev tudi res smiselna.

Če sklenemo, kot enega pomembnejših izzivov velja znova izpostaviti izredno nizko število primerov, ki se obravnavajo v okviru kazenskega postopka, zlasti primerov po 297. členu Kazenskega zakonika. Dejanja, ki jih ta določba inkriminira, so glede na poročila o pojavljanju tovrstnih kaznivih dejanj realen problem, torej razlog za neuporabo tega člena ne more biti v »pomanjkanju« incidentov. Prijav kaznivih dejanj oziroma vloženih kazenskih ovadb je glede na razpoložljivo statistiko dovolj za uporabo navedenega člena. Kaže se stalna potreba po nenehnem izboljševanju kakovosti dela vseh kazenskopravnih akterjev, udeleženih v obravnavanih procesih, kar je pomembno predvsem zaradi potrebe po dvigu zaupanja oškodovancev v kazenskopravni sistem.

Izkušnje, ki so jih v raziskavi posredovali intervjuvanci, kažejo, da sicer pretežno napredna nacionalna zakonodaja za varstvo enakosti skupnosti LGBTIQ+ v vsakdanjem življenju ni polno zaživela in je vključeni akterji niso popolnoma ponotranjili. Drži, da nasilnih incidentov ne bo nikoli mogoče povsem odpraviti, pa tudi vzrokov zanje ne – ti so povezani s širšim družbenim problemom tolerance do nasilja (Kuhar in Švab 2024, 3299; Smrdelj in Kuhar 2024b), vendar pa so pristojne institucije po zakonu in ustavi dolžne ustrezno odreagirati na prijave nasilja ter izpeljati postopke po pravilih kaznovalnega prava. Raziskava kaže, da na tem področju obstaja še veliko prostora za izboljšave.

LITERATURA

- Agencija Evropske unije za temeljne pravice (FRA). 2014. *EU LGBT Survey – European Union Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Survey – Main Results*. https://fra.europa.eu/sites/default/files/eu-lgbt-survey-results-at-a-glance_en.pdf.
- Agencija Evropske unije za temeljne pravice (FRA). 2020. *A Long Way to Go for LGBTI Equality*. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-lgbtiequality_en.pdf.
- Agencija Evropske unije za temeljne pravice (FRA). 2024. *EU LGBTIQ Survey III: LGBTIQ Equality at a crossroads: Progress and challenges, Country data – Slovenia*. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/lgbtiq_survey-2024-country_sheet-slovenia.pdf.
- Amnesty International Slovenije. 2023. "Odziv na nasilje med Festivalom Parade ponosa 2023". *Amnesty International Slovenije*, 21. junij 2023. <https://www.amnesty.si/nasilje-parada-ponosa-23-odziv>.
- Ashley, Florence. 2024. "Gender Self-Determination as a Medical Right." *Canadian Medical Association Journal* 196 (24): E833–35. <https://doi.org/10.1503/c3maj.230935>.
- Bajt, Ana, in Katarina Bervar Sternad. 2024. "Slovenija. Nacionalno poročilo." *PIC – Pravni center za varstvo človekovih pravic in okolja, Slovenija*, 27. maj 2024. https://validity.ngo/wp-content/uploads/2024/06/PIC_NBP_SVN.pdf.

- Berg, Bruce L., in Howard Lune. 2017. *Qualitative research methods for the social sciences*. Boston: Pearson.
- Bryman, Alan. 2016. *Social Research Methods*. Oxford: Oxford University Press.
- Bučar, Tina. 2019. "Direktiva 2012/29/EU o določitvi minimalnih standardov na področju zaščite žrtev kaznivih dejanj in njena implementacija". Magistrsko diplomsko delo. Univerza v Ljubljani, Pravna fakulteta. <https://core.ac.uk/download/pdf/199343276.pdf>.
- C., G. 2025. "MNZ: Neprimerno ravnanje policista pri homofobnih incidentih v Mariboru". MMC, poletje 2025. <https://www.rtvsl.si/slovenija/mnz-neprimerno-ravnanje-policista-pri-homofobnih-incidentih-v-mariboru/736124>.
- Cohen, Louis, Lawrence Manion, in Keith Morrison. 2018. *Research Methods in Education*. London: Routledge.
- Denzin, Norman K., in Yvonna S. Lincoln, ur. 2011. *The Sage handbook of qualitative research*. Thousand Oaks: Sage.
- Društvo Parada ponosa. 2023. "Parado ponosa 2023 je žal zaznamovalo nasilje – kakšni so odzivi institucij?" 27. julij 2023. <https://ljubljanapride.org/parado-ponosa-2023-je-zal-za-znamovalo-nasilje-kaksni-so-odzivi-institucij/>.
- DZ-B. 2023. *Zakon o spremembah Družinskega zakonika (DZ-B)*. Uradni list RS, št. 5/2023.
- ECRI. 2019. "Poročilo Evropske komisije proti rasizmu in nestrpnosti o Sloveniji". *Svet Evrope*, 5. junij 2019. <https://rm.coe.int/fifth-report-on-slovenia-slovenian-translation-/168094caff>
- ESČP. 2012. *Vejdeland in drugi proti Švedski*, pritožba št. 1813/07, sodba z dne 9. februarja 2012.
- ESČP. 2020a. *Beizaras in Levickas proti Litvi*, pritožba št. 41288/15, sodba z dne 14. januarja 2020.
- ESČP. 2020b. *Lilliendahl proti Islandiji*, pritožba št. 29297/18, sodba z dne 12. maja 2020.
- Evropska unija. 2012. "Direktiva 2012/29/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj ter o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ". UL L 315, 57–73.
- Ferbežar, Nika, in Marko Gavriloski. 2023. "Rezilientnost LGBTQ+ mladih v okviru vzgoje in izobraževanja: integrativni pregled literature". *Teorija in praksa* 60 (1): 151–69. <https://doi.org/10.51936/tip.60.1.151>.
- Gračanin, Eva. 2024. "Poročilo o incidentih s sovražnim nagibom na Paradi ponosa 2024". *Društvo Parada ponosa*. <https://ljubljanapride.org/wp-content/uploads/2024/12/Poro-cilo-o-incidentih.pdf>
- Jones, Tiffany. 2024. "United States of Hate: Mapping Backlash Bills against LGBTQ+ Youth". *Sex Education* 24 (6): 816–35. <https://doi.org/10.1080/14681811.2023.2241136>.
- Kogovšek Šalamon, Neža. 2018. "Sovražni govor: vloga prava in pravosodja". V: *Svoboda izražanja, mediji in demokracija v postfaktični družbi: filozofske, teoretične in praktične refleksije*, urednik Andraž Teršek, 91–102. Ljubljana: GV Založba.
- Koletnik, Linn Julian. 2019. "Vsakdanje življenje transspolnih oseb v Sloveniji: raziskovalno poročilo". *Zavod Transfeministična Iniciativa TransAkcija*. https://transakcija.si/wp-content/uploads/2019/11/Vsakdanje-%C5%BEivljenje-transspolnih-oseb-v-Sloveniji-raziskovalno-poro%C4%8Dilo-2019_compressed.pdf.
- Korošec, Damjan, Katja Filipčič, in Stojan Zdolšek, ur. 2018. *Veliki znanstveni komentar posebne dela Kazenskega zakonika (KZ-1)*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani.

- Kuhar, Roman. 2006. "Homofobija: kultura strahu pred homoseksualnostjo". *Teorija in praksa* 43 (3/4): 540–56.
- Kuhar, Roman, in Alenka Švab. 2014. "Raziskava o pravni podinformiranosti LGBT skupnosti in vsakdanjem življenju gejev in lezbijk". Raziskovalno poročilo. Ljubljana: Legebitra.
- Kuhar, Roman, in Alenka Švab. 2024. "Between Heteronormativity and Acceptance: Gays and Lesbians in Private and Public Space in a Comparative Perspective". *Journal of Homosexuality* 71 (14): 3295–316. <https://doi.org/10.1080/00918369.2023.2287039>.
- Kvale, Steinar. 1996. *Interviews: an introduction to qualitative research interviewing*. Thousand Oaks, Calif: Sage Publications.
- Kvale, Steinar, in Svend Brinkmann. 2009. *InterViews: Learning the Craft of Qualitative Research Interviewing*. Los Angeles: Sage.
- KZ-1. 2008. *Kazenski zakonik*. Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo, 54/15, 6/16 – popr., 38/16, 27/17, 23/20, 91/20, 95/21, 186/21, 16/23 in 107/24 – odl. US.
- KZ-1J. 2023. *Zakon o spremembah in dopolnitvah Kazenskega zakonika (KZ-1J)*. Uradni list RS, št. 16/2023
- Ljungwald, Carina, in Kerstin Svensson. 2007. "Crime Victims and the Social Services: Social Workers' Viewpoint". *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 8 (2): 138–56. <https://doi.org/10.1080/14043850701706911>
- Magić, Jasna. 2017. "The role of the police and LGBT community in the formation of safe communities". Doctoral dissertation. Fakulteta za socialno delo, Univerza v Ljubljani. <https://egradiva.fsd.uni-lj.si/search/extshow/1862>.
- MNZ. 2005. *Pravilnik o izvrševanju zakona o matičnem registru*. Uradni list RS, št. 40/05, 69/09, 77/16, 102/20 in 108/22.
- Morse, Janice M., in Lyn Richards. 2007. *Readme First for a User's Guide to Qualitative Methods*. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publ.
- Perger, Nina. 2018. "LGBTIQ+ Youth and Experiences with Violence in Education". *Ars & Humanitas* 12 (1): 88–103. <https://doi.org/10.4312/ars.12.1.88-103>.
- Peter, Dunne. 2014. "'I Decide Who I Am': The Right to Self-Determination in Legal Gender Recognition". *LGBTQ Policy Journal* (5): 27–33.
- Podreka, Jasna, Rok Smrdelj, in Roman Kuhar. 2019. "Acceptance with reservations: LGBT people in Slovenia". V: *Awareness of Anti-LGBT Hate Crime in the European Union*, uredil Piotr Godzisz in Giacomo Viggiani, 180–97. Warsaw: Lambda Warsaw Association.
- Rajgelj, Barbara. 2015. *Pravni položaj istospolnih partnerstev in starševstva v Sloveniji: Sistem-ska analiza ureditve pravnega položaja istospolnih partnerstev in starševstva v slovenski zakonodaji*. Ljubljana: Zavod za kulturo raznolikosti Open.
- Rajgelj, Barbara. 2024. "Ljudstvo kot dopolnilni varuh, branilec javnih sredstev in subsidiarni tožilec". *Teorija in praksa* 61 (4): 1007–30. <https://doi.org/10.51936/tip.61.4.1007>.
- Rios, Oriol, Marta Font-Palomar, Ainhoa Flecha, in Rosa Valls. 2023. "Violence Against LGBTIQ+ People at Universities: The Need to Uncover a Silent Reality". *Trauma, Violence, & Abuse* 24 (4): 2680–90. <https://doi.org/10.1177/1524838022111471>.
- Shields, Danielle M. 2021. "Stonewalling in the Brick City: Perceptions of and Experiences with Seeking Police Assistance among LGBTQ Citizens". *Social Sciences* 10 (1): 16. <https://doi.org/10.3390/socsci10010016>.
- Smrdelj, Rok, in Roman Kuhar. 2024a. "Neokonservativna opozicija politikam enakosti: Antigendersko gibanje v Sloveniji". *Družboslovne razprave* 40 (105/106): 17–41. <https://doi.org/10.51936/dr.40.105-106.17-41>.

- Smrdelj, Rok, in Roman Kuhar. 2024b. "Neokonservativna opozicija politikam enakosti: Antigendersko gibanje v sloveniji". *Družboslovne razprave* 40 (105/106): 17–41. <https://doi.org/10.51936/dr.40.105-106.17-41>.
- Svet Evrope. 1950. *Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin*.
- Szydlowski, Maciej. 2016. "Gender Recognition and the Rights to Health and Health Care: Applying the Principle of Self-Determination to Transgender People". *International Journal of Transgenderism* 17 (3–4): 199–211. <https://doi.org/10.1080/15532739.2016.1217183>.
- Švab, Alenka. 2016. "Narratives of coming out to parents : results of replicating a sociological study on the everyday life of gays and lesbians in Slovenia (2014–2015)". *Teorija in praksa* 53 (6): 1344–55.
- TransAkcija. 2015. "Rezultati raziskave potreb transspolnih oseb v Sloveniji". TransAkcija. <https://transakcija.si/wp-content/uploads/2016/09/Rezultati-Raziskave-potreb-transspolnih-oseb-v-Sloveniji.pdf>
- Trickett, Loretta, in Timothy Bryan. 2025. "Aligning Police Practice with Hate Crime Theory: The Case for Using Risk Assessments to Improve Police Response to Victims of Hate". *International Review of Victimology* 31 (1): 22–38. <https://doi.org/10.1177/02697580241279607>.
- Urek, Mojca, Anže Jurček, in Andrej Poglajen. 2020. "National analysis on violence against LGBTI+ children – Slovenia". Projektno poročilo. https://dugi-doc.udg.edu/bitstream/handle/10256/21404/National_Report_Slovenia.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Ustavno sodišče RS. 2022. *Odločba Ustavnega sodišča Republike Slovenije št. U-I-91/21-19, Up-675/19-32 z dne 16. 6. 2022*.
- Ustavno sodišče RS. 2024. *Odločba Ustavnega sodišča Republike Slovenije št. U-I-418/20, U-I-847/21 z dne 16. 10. 2024*.
- Varuh človekovih pravic. 2021. "Kazenskopравни pregon sovražnega govora v Sloveniji po 297. členu Kazenskega zakonika (KZ-1) – analiza tožilske prakse pregona kaznivega dejanja javnega spodbujanja sovraštva, nasilja in nestrpnosti v obdobju 2008–2018". *Varuh človekovih pravic RS*, maj 2021. https://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/Razne_publicacije/Sovrazni_govor_knjizica2.pdf.
- Vehovar, Vasja, Blaž Povž, Darja Fišer, Nikola Ljubešić, Ajda Šulc, in Dejan Jontes. 2020. "Družbeno nesprejemljivi diskurz na Facebookovih straneh novičarskih portalov". *Teorija in praksa* 57 (2): 622–45.
- Vrhovno sodišče Republike Slovenije. 2019. *Sodba VSRS, št. I Ips 65803/2012 z dne 4. 7. 2019*.
- Vučko, Katarina, Katerina Kočkovska Šetinc, in Maja Ladić. 2025. "ENACT Enhancing the capacity of civil society organisations to support victims of anti-LGBTQI hate crimes. National Report Slovenia". *Mirovni inštitut*, januar 2025. https://www.mirovni-institut.si/wp-content/uploads/2024/03/ENACT_National_Report_SLOVENIA.pdf.
- Weise, Jessica, Stephanie Courtney, in Kamden Strunk. 2023. "I Didn't Think I'd Be Supported: LGBTQ+ Students' Nonreporting of Bias Incidents at Southeastern Colleges and Universities." *Journal of Diversity in Higher Education* 16 (5): 607–18. <https://doi.org/10.1037/dhe0000274>.
- Zagovornik načela enakosti. 2020. "Položaj interpolnih ljudi v medicinskih postopkih". Posebno poročilo. *Zagovornik načela enakosti*, 26. junij 2020. <https://zagovornik.si/polozaj-interpolnih-ljudi-v-medicinskih-postopkih/>.
- Zagovornik načela enakosti. 2021. "Položaj transspolnih ljudi v postopkih medicinske potrditve spolne identitete in pravnega priznanja spola v Sloveniji". Posebno poročilo. *Zagovornik*

- načela enakosti*, december 2021. <https://zagovornik.si/wp-content/uploads/2022/08/Posebno-porocilo-Polozah-transspolnih-ljudi-v-postopkih-medicinske-potrditve-spolne-identitete-in-pravnega-priznanja-spola-v-Sloveniji.pdf>.
- Zagovornik načela enakosti. 2024. "Letno poročilo za leto 2023". *Zagovornik načela enakosti*, april 2024. <https://zagovornik.si/wp-content/uploads/2024/05/Redno-letno-porocilo-2023.pdf>.
- Završnik, Aleš, in Vanja Zrimšek. 2017. "Sovražni govor po slovenski kaznovalni zakonodaji in sodni praksi: neustaven položaj". *Časopis za kritiko znanosti* 45 (268): 59–73.
- ZJRM-1. 2006. *Zakon o varstvu javnega reda in miru*. Uradni list RS, št. 70/06 in 139/20.
- ZKP-N. 2019. *Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o kazenskem postopku – ZKP-N*. Uradni list RS, št. 22/19.
- ZPZ. 2016. *Zakon o partnerski zvezi (ZPZ)*. Uradni list RS, št. 33/16, 94/22 – odl. US.
- ZSV-I. 2019. *Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o socialnem varstvu (ZSV-I)*. Uradni list RS, št. 28/2019.
- ZVarD. 2016. *Zakon o varstvu pred diskriminacijo*. Uradni list RS, št. 33/16 in 21/18 – ZNOrg.

IN THE SHADOW OF PROGRESSIVE LEGAL REGULATION: HATE CRIMES BASED ON SEXUAL ORIENTATION AND GENDER IDENTITY – THE VICTIM'S PERSPECTIVE

Abstract. *The article addresses the gap between progressive regulations adopted to eliminate discrimination and the exclusion of LGBTIQ+ individuals, and a society deeply rooted in homophobic and transphobic sentiments and prejudices. Despite the adoption of inclusive legislation based on Slovenian Constitutional Court rulings, homophobic and transphobic attacks occur at least as frequently as in the past, if not more often. The article outlines the most significant legislative changes in this field, complemented by a literature review and original findings from qualitative socio-legal field research based on 22 interviews – 10 with victims and 12 with experts. The results point to challenges in the area of reporting crimes, the ineffectiveness of criminal prosecution, and the insufficient victim support.*

Keywords: *Slovenia, hate crimes, incitement to hatred, violence, or intolerance, discrimination, police, homophobia, transphobia.*